

**ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA
OCHRONY ŚRODOWISKA W GDAŃSKU**

z dnia*6 grudnia*.....2024 r.

**w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody
„Las Mątawski”**

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 poz. 1478) zarządza się, co następuje:

- § 1. Ustanawia się na rok zadania ochronne dla rezerwatu „Las Mątawski”, zwanego dalej „rezerwatem”.
- § 2. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków określa załącznik nr 1 do zarządzenia.
- § 3. Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań zawiera załącznik nr 2 do zarządzenia.
- § 4. Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.
- § 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Gdańsku
Anna Chórzewska

Załącznik nr 1 do zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
z dnia*6 grudnia*..... 2024 roku

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków.

Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków
Zagrożenia istniejące wewnętrzne		
1.	Zbyt liczna populacja zwierzyny płowej i czarnej w granicach rezerwatu zaburzająca naturalne procesy odnowienia drzewostanu (niszczenie młodych osobników drzew gatunków właściwych dla łęgowego lasu dębowo-wiązowo-jesionowego <i>Ficario-Ulmetum minoris</i> przez zwierzynę płową oraz wyjadanie nasion dębu przez dziki).	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ocena liczebności populacji zwierząt mogących negatywnie wpływać na odnowienie drzew (zwierzyny płowej i czarnej); 2) zmiana zapisów w planach łowieckich Koła Łowieckiego, które będą dążyły do ograniczenia zwierzyny poza granicami rezerwatu; 3) ocena obecności drapieżników w rezerwacie; 4) ocena skutków podjętych działań – stanu odnowienia gatunków drzewiastych (jesion, wiąz, dąb).
Zagrożenia istniejące zewnętrzne		
2.	Zamieranie gatunków właściwych dla łęgowego lasu dębowo-wiązowo-jesionowego <i>Ficario-Ulmetum minoris</i> , głównie wiązów i jesionów (prawdopodobnie na skutek zmiany warunków wodnych, tj. braku zalewów).	Brak możliwości eliminacji przyczyn tego zagrożenia. Ocena stanu odnowienia jesionu i wiązu.
Zagrożenia potencjalne wewnętrzne		
3.	Nie zidentyfikowano.	Nie określono.
Zagrożenia potencjalne zewnętrzne		
4.	Kłusownictwo.	Zapobieganie kłusownictwu poprzez kontrole rezerwatu przez uprawnione służby: Straż Leśną, Państwową Straż Łowiecką, policję.

Załącznik nr 2 do zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
z dnia6. grudnia..... 2024 roku

Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar zadań ochronnych	Lokalizacja zadań ochronnych
1.	Ocena liczebności populacji zwierząt mogących negatywnie wpływać na odnowienie drzew gatunków właściwych dla fitocenozy leśnych rezerwatu.	1) Liczenie zwierząt (dzik, sarna, jeleń, łoś) przebywających w rezerwacie: dwukrotnie w ciągu roku - jeden raz w IV kwartale 2024 r. i jeden raz I kwartale 2025 r. (do 15 marca); 2) liczenie nie może wywoływać wypłazania zwierząt z rezerwatu; 3) w IV kwartale 2024 r. i w I kwartale 2025 r. dopuszcza się <u>jednorazowe ciche przejście przez rezerwat</u> grupy osób (do 20) w celu jednoczesnej oceny ilości zwierząt przebywających w rezerwacie.	Cały rezerwat.
2.	Ocena stanu odnowienia gatunków drzewiastych (jesion, wiąz, dąb).	Ocenę przeprowadzić w okresie wiosennym (przed rozwojem bylin).	Cały rezerwat.
3.	Ocena obecności drapieżników w rezerwacie.	Obserwacje tropów lub działalności dużych drapieżników, przede wszystkim wilka (przy okazji oceny stanu odnowień lub inspekcji w rezerwacie).	Cały rezerwat.
4.	Zapobieganie kłusownictwu.	Kontrole rezerwatu przez uprawnione służby: Straż Leśną, Państwową Straż Łowiecką, policję - wg potrzeb.	Cały rezerwat.

Uzasadnienie

Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody zostały opracowane na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478) zgodnie z art. 22 ust. 3 tej ustawy. Przez zadania ochronne rozumie się wyszczególnienie ustalonych działań ochronnych, które wynikają z potrzeby przeciwdziałania stwierdzonym zagrożeniom i utrzymania celu ochrony rezerwatu.

Rezerwat „Las Mątawski” został uznany na mocy rozporządzenia Nr 2/2005 Wojewody Pomorskiego z dnia 12 stycznia 2005 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Las Mątawski” (Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 5 poz. 102). Rezerwat położony jest na terenie będącym własnością Skarbu Państwa, w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Kwidzyn.

Rezerwat położony jest w powiecie malborskim, w gminie Miłoradz (obręb ewid. Mątawy Małe). Obiekt zlokalizowany jest w granicach obszarów Natura 2000 Dolna Wisła PLH220033 i Dolina Dolnej Wisły PLB040003, a także w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Międzywala Wisły i Obszaru Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat.

Celem ochrony, zgodnie z aktem powołującym rezerwat, jest zachowanie unikatowego, największego i relatywnie najlepiej zachowanego kompleksu leśnego, stanowiącego relikwiny dawnych lasów delty Wisły – Żuław Wiślanych. Na terenie rezerwatu dominują fitocenozy łąkowego lasu dębowo-wiązowo-jesionowego *Ficario-Ulmetum minoris* (siedlisko przyrodnicze 91F0). Lasy te występują w dolinach dużych rzek, a ich istnienie uwarunkowane jest obecnością wód płynących. Obecnie, przy braku zalewów warunkujących utrzymanie lasu łąkowego, następuje proces brunatnienia gleb, a w konsekwencji zmiana składu florystycznego w kierunku łąki.

Rezerwat położony jest na terenie Żuław Wiślanych i obejmuje jeden z nielicznych obszarów leśnych otoczonych terenami rolniczymi, łąkami i gruntami ornymi. Ze względu na położenie i znaczną wielkość (około 230 ha) pełni funkcję ostoi dla zwierzyny, m.in. czarnej i płowej. Ilość zwierząt przebywających w rezerwacie jest znaczna i zmienna w ciągu roku. W latach 2015 – 2024 przeprowadzono liczenie zwierząt mogących mieć wpływ na odnowienie drzew w rezerwacie: sarny, jelenia, łosia i dzika. Liczenie zwierząt wykonali członkowie Koła Łowieckiego „Dzik” z Malborka oraz pracownicy Nadleśnictwa Kwidzyn.

Wyniki liczenia zwierząt wykonywanego w latach 2018-2024, pomimo przeprowadzanego pędzenia oraz redukcyjnego odstrzału wykonywanego poza granicami rezerwatu, nie wskazują na znaczne zmniejszenie populacji gatunków, które mają wpływ na odnowienie drzew gatunków lasotwórczych. W ocenie Nadleśnictwa Kwidzyn, ilość ta nadal przekracza pojemność ekosystemu leśnego.

Wyniki liczenia w I kwartale w latach 2018-2024 przedstawia tabela:

Rok	łoś	jeleń	sarna	dzik
2018	-	25	82	17
2019	1	8	84	17
2020	1	25	72	16
2021	3	24	90	14
2022	2	22	77	12
2023	4	25	47	12
2024	4	40	42	11

Nadleśnictwo Kwidzyn wskazuje na pojawienie się w rezerwacie wilka oraz szakala złocistego. Drapieżniki te mogą mieć wpływ na populację zwierzyny w rezerwacie. Różnice w liczebności zwierzyny ocenionej w dniach 18 listopada 2023 r. i 17 lutego 2024 r. mogą wskazywać na udział wilka w regulacji populacji zwierząt na tym terenie, zwłaszcza, że największe różnice dotyczą osobników sarny, a wg danych Koła Łowieckiego 'Dzik', podczas pędzenia jesiennego w 2023 r., poza granicami rezerwatu, odstrzelono 1 łanię jelenia, 1 kozę sarny, 6 dzików i 2 lisy.

Termin liczenia	łoś	jeleń	sarna	dziki	lisy	zające
18.11.2023	4	43: byki – 9 łanie – 23 cielęta - 11	84: rogacze – 22 kozy i kozłeta - 62	22	10	8
17.02.2024	4 byki – 1 klępy – 2 łośzak - 1	40: byki – 10 łanie – 22 cielęta - 8	42	11	5	8

Naturalne odnowienie drzew w rezerwacie jest niewielkie. Przyczyną tego stanu mogą być zarówno zaburzone warunki wodne panujące w rezerwacie (odcięcie od zalewów wód wezbraniowych Wisły) oraz stwierdzone procesy grądowienia, jak też wpływ dużej liczby zwierząt (selektywne wyjadanie nasion, głównie dębu, zgryzanie i spałowanie młodych okazów drzew). Zidentyfikowano m.in. następujące zagrożenia: masowe zamieranie jesionów (prawdopodobnie na skutek zmiany warunków wodnych oraz grzybowej choroby jesionów), brak odnowienia drzew (nie stwierdzono odnowienia niektórych gatunków, np. dębu), mechaniczne zniszczenia młodych osobników drzew przez zwierzęta.

Eliminacja zagrożenia dla trwałości ekosystemu lasu łęgowego polegającego na znikomym odnowieniu jesionów wymagałaby przywrócenia zalewów koniecznych dla zachowania lasów łęgowych. Jednak z uwagi na położenie rezerwatu poza wałem przeciwpowodziowym rzeki Wisły oraz zagrożenie powodziowe dla Żuław, jakie mogłoby spowodować otwarcie rezerwatu na zalewy wód wezbraniowych, w chwili obecnej nie jest możliwe przywrócenie właściwych dla łągów stosunków wodnych.

Dla zwiększenia przeżywalności młodego pokolenia drzew działania służące ograniczeniu populacji zwierzyny łownej powinny odbywać się poza granicami rezerwatu.

Inwentaryzacja zwierzyny łownej w okresie jesiennym i wiosennym, z uwagi na trudne warunki terenowe (znaczną ilość dużych, martwych drzew leżących w rezerwacie i stwarzających kryjówki dla zwierząt), będzie wymagała przejścia przez rezerwat dużej grupy ludzi. Liczenie zwierząt nie powinno spowodować ich ucieczki z rezerwatu. Ze względu na obecność w rezerwacie cennych gatunków ptaków, m.in. bielika, kani czarnej i kani rudej, podczas liczenia zwierząt, szczególnie w I kwartale 2025 r., należy zachować ciszę, nie wolno krzyżeć oraz używać żadnych urządzeń generujących hałas. Wskazana jest również ocena stanu odnowienia gatunków drzewiastych przeprowadzona wczesną wiosną, przed rozwojem bujnego runa. W ocenie należy zwrócić uwagę na obecność młodych osobników gatunków cennych dla ekosystemu lasu łęgowego (jesion, wiąz, dąb) oraz ich zdrowotność (ślady zgryzania, spałowania).

Przy okazji oceny odnowień lub inspekcji rezerwatu, należy zwracać uwagę na ślady obecności dużych drapieżników, przede wszystkim wilka i szakala złocistego (tropy, odchody,

resztki upolowanych zwierząt itp.). Obecność drapieżników w rezerwacie może być istotnym czynnikiem wpływającym na liczebność populacji zwierzyny płowej i czarnej oraz zmniejszającym presję zwierzyny na odnowienie drzew.

Wyniki zaplanowanych liczeń powinny pomóc ocenić, czy liczba zwierząt przebywających w rezerwacie stanowi zagrożenie dla naturalnego odnowienia drzewostanu. Wykonywane w latach 2018-2023 liczenia zwierząt z ich wypłaszaniem i odstrzałem poza granicami rezerwatu, nie przyniosły widocznych efektów – zarówno w ilości zwierząt, jak też lepszym stanie młodego pokolenia drzew.

Zagrożeniem dla rezerwatu może być również kłusownictwo. Nie określono aktualnego stopnia jego nasilenia i wpływu na rezerwat, ale kłusownictwo zdarzało się w przeszłości. Zapobiegać kłusownictwu mogą kontrole uprawnionych służb, takich jak Straż Leśna, Państwowa Straż Łowiecka, policja.

W rezerwacie nie przewiduje się zadań ochronnych dotyczących ochrony czynnej dla gatunków roślin, zwierząt lub grzybów. W rezerwacie nie ma obszarów objętych ochroną ścisłą i krajobrazową.

Rezerwat położony jest na terenie obszarów Natura 2000: Dolna Wisła PLH220033 oraz Dolina Dolnej Wisły PLB040003. Planowane działania ochronne nie wpłyną negatywnie na przedmioty ochrony tych obszarów, a także na cele ochrony określone w planach zadań ochronnych dla tych obszarów.

Informacja o przystąpieniu do sporządzania zadań ochronnych dla rezerwatu „Las Mątawski” została zamieszczona w serwisie Ekoportal w dniu 08.11.2024 r. (karta nr 520/2024).

Zadania ochronne przygotowano w oparciu o ocenę stanu odnowienia gatunków drzewiastych w rezerwacie sporządzoną przez Leśniczego Leśnictwa Benowo (pismo ZPS.7212.11.2024) oraz sprawozdanie Nadleśnictwa Kwidzyn z realizacji zadań ochronnych w rezerwacie przyrody „Las Mątawski” (pismo ZPS.7212.5.2024).

Projekt zadań ochronnych został zaopiniowany przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (mail z dnia 05.12.2024 r.). GDOŚ wskazała na potrzebę zwiększenia działań ograniczających populację zwierząt łownych poza granicami rezerwatu. Działania te nie powinny ingerować w rezerwat przyrody.